

Міжнародний гуманітарний університет
кафедра романо-германської філології
та методики викладання іноземних мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

Галузь знань	<u>035 «Філологія»</u>
Спеціальність	<u>035 «Філологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Філологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>третій (доктор філософії) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
Професор кафедри ГСМП д.філол.н., проф. Зубов Микола Іванович	+38-067-904-54-76	nikolaji.zubov@gmail.com

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна «Актуальні питання мовознавства» належить до переліку обов'язкових дисциплін зі спеціальності 035-Філологія. У теоретичному плані вона забезпечує професійний розвиток аспірантів у галузі мовознавства– від ранньої лінгвістики тексту до сучасних когнітивно-дискурсивних та семіотико-нарративних студій – і спрямована на формування наукової та прикладної обізнаності аспірантів-філологів у сфері актуальних питань мовознавства.

Завдання курсу – сформувати у аспірантів знання стосовно історіографії теорії тексту, еволюції «образу тексту» у філологічних студіях, її основних концепцій, ключових персоналій та шкіл вітчизняної і зарубіжної теорії тексту, включаючи її категоріальні, когнітивні, дискурсивні та семіотико-нарративні відгалуження.

Зміст дисципліни присвячений базовим (адресантність та адресованість, у тому числі в аспекті перекладу) і супровідним (напруженість, емотивність тощо) категоріям тексту з огляду на його антропоцентризм. У фокусі уваги курсу перебувають також ключові філологічні моделі тексту, включаючи авторську (макрознак, комунікат, текстура) та механізму читацького емоційного резонансу.

Мета навчальної дисципліни полягає в опануванні вмінням проведення поглибленого філологічного аналізу різножанрових текстів у контексті різних дослідницьких парадигм. Сприяти формуванню у аспірантів системи наукових знань про вербальну, семіотико-нарративну і концептуальну природу текстуальності, про базові категорії і моделі тексту, принципи і механізми різнорівневого текстотворення, що дозволить поглибити їхні філологічні знання, покращити комунікативну компетентність у сфері академічної комунікації і культури професійного спілкування під час виконання науково-дослідних робіт; сприяти усвідомленню аспірантами етапів еволюції теорії тексту, витоків та напрямів її розбудови, а також векторів її подальшого розвитку, що сприятиме формуванню сучасного світогляду філологів – дослідників та викладачів вищої школи; сприяти поглибленню вмінь і навичок філологічного (лінгвістичного, лінгвокогнітивного та семіотико-нарративного) аналізу різножанрових текстів в аспекті їхньої інтенційної, референційної та рецептивної семантики, у тому числі в емотивному та перекладацькому ракурсах, що є необхідним для здійснення науково-дослідної та викладацької діяльності філолога.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Актуальні питання мовознавства» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

ІК-1. Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до генерування та обґрунтування нових ідей.
- ЗК-4. Здатність вільно спілкуватись іноземною мовою, як усно (участь у міжнародних наукових проєктах, виступи на наукових заходах, комунікація з іноземними представниками наукової спільноти тощо), так і письмово (використання іншомовних інформаційних ресурсів, підготовка наукових публікацій до друку у зарубіжних виданнях, індивідуальних та колективних грантових заявок (аплікаційних форм) тощо); застосування іноземної мови у самоосвітній діяльності.
- ЗК-5. Знання сучасних стандартів науково-дослідницької діяльності, усвідомлення та дотримання норм наукової етики, прав інтелектуальної власності та академічної доброчесності, формувати системний науковий світогляд та загальний культурний кругозір.
- ЗК-6. Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку вітчизняної і світової науки в умовах глобалізації й інтернаціоналізації.

Фахові компетентності

- ФК-1. Здобуття концептуальних та методологічних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.
- ФК-2. Здатність планувати, збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх; започатковувати, планувати, реалізовувати та коригувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності.
- ФК-3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів.
- ФК-4. Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології з використанням теоретичних та експериментальних методів.
- ФК-5. Здатність планувати й організовувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі філології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів; вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань у галузі філології, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; використовувати академічну українську та іноземну мови у професійній діяльності та в обраній галузі філологічних досліджень.
- ФК-6. Здатність формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.
- ФК-8. Здатність до проведення досліджень на глобальному рівні з використанням іноземних наукових джерел та бібліографічних баз.
- ФК-9. Здатність створювати усні й письмові тексти різних жанрів наукового дискурсу іноземною (англійською) мовою, кваліфікувати й диференціювати їх.
- ФК-10. Здатність до розробки навчально-методичного забезпечення освітніх компонент (дисциплін).

Навчальна дисципліна «Дискурс-аналіз» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПРН), передбачених освітньою програмою:

- ПРН-1. Використовувати понятійно-категоріальний апарат, теоретико-методологічні засади та методичні прийоми для обґрунтування проблем та подальшого розвитку наукових досліджень з предметної сфери фундаментального та/або прикладного спрямування.
- ПРН-2. Розуміти науково-практичний зміст та тенденції розвитку сучасної германістики, філології та суміжних сфер. Знати фактори, що зумовлюють лінгвістичні особливості в умовах сучасних суспільних викликів.
- ПРН-3. Знати принципи та прийоми системного аналізу результатів досліджень. Здійснювати комплексний аналіз для оцінки сучасного стану предметної сфери наукового дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування.
- ПРН-4. Організовувати, планувати та виконувати наукові дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування. Узагальнювати результати власних досліджень, надавати та обґрунтовувати власні пропозиції з предметної сфери дослідження. Демонструвати та обговорювати отримані результати власних наукових досліджень.
- ПРН-5. Здійснювати моніторинг науково-практичних проблем у професійній галузі з використанням методів збирання інформації (спостереження, аналіз документації, опитування, тестування та ін.) і методів кількісної та якісної обробки даних (математичні, статистичні та ін.).

ПРН-7. Переосмислювати наявне та створювати нове цілісне уявлення, пропонувати та обґрунтовувати гіпотези на основі теоретико-методологічного аналізу з предметної сфери наукового дослідження із урахування вимог академічної доброчесності.

ПРН-8. Використовувати прийоми та навички ділового спілкування та ораторського мистецтва під час індивідуальної бесіди, у процесі колективного обговорення проблем на переговорах та у виступах перед аудиторією.

ПРН-9. Використовувати знання з англійської мови для проведення досліджень на глобальному рівні, написання наукових тез, доповідей, рефератів, статей, наукових робіт за міжнародними стандартами академічного письма.

ПРН-10. Професійно, аргументовано, етично виважено і соціально відповідально пояснювати сутність конкретних філологічних явищ та пов'язаних з ними наукових проблем, висловлювати власну думку щодо них.

ПРН-11. Організовувати викладання філологічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти, вимог до його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, використовувати різноманітні форми організації навчальної діяльності студентів, діагностики, контролю та оцінки ефективності навчальної діяльності.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Семестрові заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
3	90	6	6	78	3	6	Вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	заочна форма			
	усього	у тому числі		
лекц.		семестрові зан.	сам. роб.	
Тема 1. Мовознавство як наука. Проблеми періодизації історії мовознавства.	24	2	2	20
Тема 2. Передумови формування системно-структурного підходу до вивчення мови	24	2	2	20
Тема 3. Психологічний напрям у мовознавстві: історія та сучасний стан. Сучасні напрями лінгвістики.	21	1	1	19
Тема 4. Мова як знакова система. Унілатеральна та білатеральна теорія знаків.	21	1	1	19
Усього годин	90	6	6	78
Підсумковий контроль - залік				

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. ПИТАННЯ ДО ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		заочна форма
1	Тема 1. Історія формування і розвитку загального мовознавства; сучасний стан мовознавства; найважливіші досягнення світової та вітчизняної лінгвістичної думки. Вміти: застосувати теоретичні знання про мову у своїй професійній діяльності. Аналіз та співставлення різних лінгвістичних концепцій.	1
2	Тема 2. Передумови формування системноструктурного підходу до мови	1
3	Тема 3. Сучасні напрями лінгвістики. Лінгвістичні проблеми та тенденції розвитку сучасного мовознавства.	1
4	Тема 4. Мова як знакова система; унілатеральна та білатеральна теорія знаків. Різні типи знаків.	1
5	Тема 5. Типологія мов. Аналіз мов, визначення їхньої приналежності до сімей мов, груп.	1
6	Тема 6. Характеристики мови і мовлення, природа логічного мислення. Логічні помилки в мовленні.	1
	Всього	6

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Актуальні питання мовознавства» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Консультації з викладачем протягом семестру.
4. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
5. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
6. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки

№	Кількість годин
---	-----------------

з/п	Назва теми	заочна форма
1	Тема 1. Історія формування і розвитку загального мовознавства; сучасний стан мовознавства; найважливіші досягнення світової та вітчизняної лінгвістичної думки. Вміти: застосувати теоретичні знання про мову у своїй професійній діяльності. Аналіз та співставлення різних лінгвістичних концепцій.	14
2	Тема 2. Передумови формування системноструктурного підходу до мови	14
3	Тема 3. Сучасні напрями лінгвістики. Лінгвістичні проблеми та тенденції розвитку сучасного мовознавства.	14
4	Тема 4. Мова як знакова система; унілатеральна та білатеральна теорія знаків. Різні типи знаків.	8
5	Тема 5. Типологія мов. Аналіз мов, визначення їхньої приналежності до сімей мов, груп.	14
6	Тема 6. Характеристики мови і мовлення, природа логічного мислення. Логічні помилки в мовленні.	14
	Всього	78

8. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення заліку.	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, рефера, усне повідомлення, індивідуальне опитування, практичних завдань, залік.
--	--

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ:

1. Зв'язок мовознавства з іншими науками.
2. Поняття про знаки і знакову систему. Типологія знаків.
3. Структура знака. Своєрідність мови як знакової системи.
4. Знаковість і одиниці мови.
5. Мова і несловесні засоби спілкування (паралінгвістика і паракінесика).
6. Проблема співвідношення мови і мислення. Менталінгвістика.
7. Психофізичні основи зв'язку мови і мислення. Внутрішнє мовлення. Психолінгвістика.
8. Роль мови в процесі пізнання. Когнітивна лінгвістика.
9. Із історії вивчення проблеми мови і мовлення.
10. Сучасні теорії про співвідношення мови і мовлення.
11. Системний характер мови.
12. Парадигматичні, синтагматичні та ієрархічні відношення між мовними одиницями.

13. Структура мови. Основні й проміжні яруси (рівні) мови.
14. Теорія ізоморфізму та ієрархії рівнів мови.
15. Фонетичний рівень мови.
16. Поняття про фонему. Фонологія. Фонологічна система. Фонологічні школи.
17. Морфологічний рівень мови.
18. Лексико-семантичний рівень мови.
19. Синтаксичний рівень мови.
20. Суспільна природа мови, функції мови.
21. Соціальна зумовленість мовних явищ. Залежність стану мови від стану суспільства.
22. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова і культура.
23. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми.
24. Інтерлінгвістика як особлива лінгвістична дисципліна.
25. Соціальна диференціація мови (загальна характеристика).

9. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЗАЛІКУ

Заочна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час занять	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
<i>Підсумковий контроль</i> залік			50
Всього балів			100

10. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік

90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Воробьєва, О.П. (2013). Лингвистика сегодня: реинтерпретация эпистемы. Вісник КНЛУ. Сер. Філологія. 16(2): 41–47.
2. Карпенко, Ю.О. Вступ до мовознавства. К. : ВЦ "Академія", 2006. 336 с.
3. Кочерган, М. П. (2002). Вступ до мовознавства [Електронний ресурс]. К.: Видавничий центр «Академія». 368 с. Режим доступу: https://pidruchniki.com/1222090548043/dokumentoznavstvo/vstup_do_movoznavstva
4. Левицький, А. Е. (2006). Вступ до мовознавства : навч. посіб. / А. Е. Левицький, А. В. Сингаївська, Л. Л. Славова. К. : ЦУЛ. 104 с.
5. Терехова, Д. І. (2012). Вступ до мовознавства [Електронний ресурс]. Навчальний посібник. К. Полтава: «Полтавський літератор». 224 с. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5115987/>
6. Scholes, R. (1982). Semiotics and Interpretation. New Haven; L.: Yale University Press.

Додаткова:

7. Ганич, Д. І. (2005). Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища шк..

Інформаційні ресурси:

1. www.mova.info
2. www.ukrlib.com.ua
3. www.novamova.com.ua
4. www.nbu.gov.ua